

LA PIRÀMIDE DE LA LECTURA

Una proposta de construcció del propi hàbit lector

Educació primària

LA PIRÀMIDE DE LA LECTURA

Una proposta de construcció del propi hàbit lector

Educació primària

Elaboració:

Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics.

Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya

Il·lustracions: Marta Pau

Novembre de 2014

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	4
2. DESCRIPCIÓ DELS MATERIALS	10
3. DESCRIPCIÓ DE LES ACCIONS RECOMANADES	13
4. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES.....	24
4.1. Presentació de la piràmide (material per al centre)	25
4.2. La piràmide dels alumnes	25
4.3. I després?	26
5. ORIENTACIONS PER A LES LLARS	26
6. BIBLIOGRAFIA	28
7. ANNEX: MATERIAL PER ELABORAR LA PIRÀMIDE DE L'ALUMNE	29

1. INTRODUCCIÓ

La proposta que teniu a les mans s'ha de contextualitzar dins el Pla Nacional de Lectura, en concret dins l'estratègia de l'Impuls de la Lectura (ILEC) que desenvolupa i promou el Departament d'Ensenyament des del curs 2011-2012. L'ILEC té com a finalitat millorar la competència lectora dels alumnes per tal d'incrementar, com a conseqüència, el rendiment acadèmic en totes les àrees del currículum.

Dins del marc de l'ILEC mestres i professors de centenars de centres educatius participen en modalitats formatives diverses per reflexionar sobre la millora de la didàctica de la lectura i fer-ne una actualització global que tingui com a eix vertebrador la perspectiva de l'alumne, és a dir la presa de consciència i la responsabilització dels alumnes del seu procés d'aprenentatge.

És en aquest context on s'ha de situar la Piràmide de la Lectura. El primer esbós va sorgir a l'Escola El Temple, de Tortosa, amb la pretensió de crear un recurs gràfic que permetés fer visibles diverses accions que podien afavorir el progrés lector dels alumnes i, alhora, establir les bases de l'hàbit lector.

L'Escola El Temple va veure que el concepte i el format de les piràmides ja existents (d'alimentació i d'activitat física) també podia ser útil per la promoció de la lectura. Una bona pensada! De la mateixa manera que hi ha certs tipus d'aliments i d'activitats físiques que, consumits i desenvolupades (respectivament) en la mesura adequada, contribueixen a crear uns hàbits de vida saludables, també hi ha accions o activitats relacionades amb la lectura que, fetes amb la freqüència adequada, poden propiciar el desenvolupament de l'hàbit lector en els alumnes. El Servei d'Immersió i Acolliment Lingüístics ha adoptat aquesta idea, l'ha desenvolupat i hi ha donat forma perquè se'n beneficiïn tots els centres i tots els alumnes dels nivells de l'escolaritat obligatòria.

Desenvolupar l'hàbit lector dels alumnes és una tasca a la qual els centres dediquen molts esforços. Mitjançant la piràmide es volen fer evidents algunes de les principals accions que permeten desenvolupar l'hàbit lector dels infants i dels joves.

La proposta de la **Piràmide de la Lectura** vol oferir al professorat una eina de reflexió sobre algunes de les activitats que propicien la implicació de l'alumne en la lectura i, de retruc, faciliten l'adquisició de l'hàbit lector, amb la finalitat d'orientar o reorientar la seva tasca docent i establir línies de continuïtat amb la família i l'entorn.

La proposta de la **Piràmide de la Lectura** vol, també, oferir als alumnes la possibilitat de comprometre's, personalment, en el desenvolupament del seu hàbit lector. Per tant aquesta proposta combina dos objectius:

- a) Desenvolupar l'hàbit lector
- b) Desenvolupar la competència d'autonomia i iniciativa personals

a) Desenvolupar l'hàbit lector

Habitud: Costum, disposició adquirida per la repetició d'un mateix acte [...]Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (2a edició)

“Els hàbits són pautes de comportament apreses per repetició i que acaben predisposant i animant a un determinat tipus d'acte. [...] Els hàbits són grans eines psicològiques, fonamentals en els processos educatius. Inclinen a fer determinades accions i en faciliten l'execució. Hi ha hàbits alliberadors i hàbits que esclavitzen. Formen l'estructura bàsica de la nostra personalitat...”¹

La professió docent fa anys que reconeix l'existència d'una relació directa entre l'hàbit lector i l'èxit escolar: la majoria dels alumnes que són lectors habituals se'n surten en els estudis. Aquesta evidència empírica del professorat s'ha vist avalada per nombrosos treballs² que des de fa anys posen de manifest la correlació existent entre l'hàbit lector i la millora dels resultats acadèmics dels alumnes; hom explica aquest èxit per les millores observades en aspectes fonamentals com:

- la comprensió i la competència lectores,
- l'ortografia, l'escriptura i la gramàtica,
- els resultats de les proves de lectura i d'altres matèries,
- la seva capacitat de reflexió,
- el nivell de coneixements generals,
- la comprensió d'altres cultures,
- la comprensió de la naturalesa humana,
- la capacitat de presa de decisions.

¹ J.A. MARINA; M. VÁLGOMA (2006). *La màgia de llegir*. Barcelona: Random House Mondadori, S.A. (p. 85)

² Entre molts, els de Wells, 1986; Bruner, 1996; Cunningham i Stanovich, 1998; Allan i col·ls., 2005; Roos i col·ls.; 2006 esmentats a M. LOCKWOOD. (2011). *Promover el plaer de leer en la educación primaria*. Madrid: Ediciones Morata.

En el nostre àmbit, per exemple, la professora Teresa Colomer (UAB) ho corrobora quan diu: “La lectura autònoma, seguida, silenciosa, de gratificació immediata i d’elecció lliure és imprescindible per millorar la competència lectora”.³ Els efectes, però, s’accentuen, particularment, quan la lectura és sostinguda i regular, quan ha esdevingut un hàbit. En l’àmbit anglosaxó són nombrosíssims els treballs que vinculen aquest hàbit amb guanys acadèmics i personals.⁴

En parlar del foment d’aquest hàbit en l’àmbit educatiu, en plantejar-se formes i maneres de promoure’l, quasi sempre s’apel·la a la col·laboració de les institucions i, molt particularment, de les famílies dels alumnes. Els pares i les mares dels infants són especialment “pressionats” (en el bon sentit del terme) a col·laborar en el desenvolupament d’aquest hàbit.

Un dels primers treballs que, amb aquesta finalitat, es van divulgar a bastament fou el finançat per la Fundació Bromera:⁵ *Llegir per a créixer. Guia pràctica per a fer fills lectors* de Joan Carles Girbés. La guia, per cert, és de distribució gratuïta i recentment ha estat actualitzada en el marc del Programa LECXIT que promou la fundació J. Bofill amb el suport de “La Caixa”.⁶ El mateix Departament d’Ensenyament també ha posat de manifest la importància de la col·laboració de les famílies, ho ha fet per partida doble: en el seu web de “Família i escola” dedica una pàgina específica a la qüestió del desvetllament d’aquest hàbit;⁷ i dins l’estratègia d’Impuls a la Lectura es va dedicar una de les primeres actuacions a divulgar aquesta necessitat mitjançant una conferència de Joan Portell i Rifà, que es va donar a conèixer a tot el país.⁸

La xarxa de lectura pública del Departament de Cultura també dedica nombroses actuacions i activitats a la divulgació i promoció d’aquest hàbit. En seria un exemple el que es desenvolupen les Biblioteques Municipals de Vilanova i la Geltrú en col·laboració amb el portal Boolino;⁹ a partir de la proposta de 10 idees, adreçades als pares, per animar els seus fills a descobrir el plaer de la lectura:

1) Que et vegin llegir. El teu exemple és molt important. Els nens aprenen imitant-te.

³ T. COLOMER. *Andar entre libros: la lectura literaria en la escuela*. Mèxic D.F.: Fondo de Cultura Económica, 2005.

⁴ Un bon exemple en seria STEPHEN D. KRASHEN (2004). *The Power of Reading: Insights from the Research*. 2nd edition, Libraries Unlimited, Connecticut and London.

⁵ <http://www.fundaciobromera.org/index.php/publicacions/lilibres/81-llegir-per-a-creixer>

⁶ Es pot descarregar a <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/553.pdf> [Consulta 6 de març 2014]

⁷ <http://www20.gencat.cat/portal/site/familiaescola> [Consulta 6 de març de 2014]

⁸ Us la podeu descarregar a http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/4252d331-46a3-4167-b3d3-2f27cd297d2d/conferencia_portell_com_fer_fills_lectors_a_casa_11_12.pdf

⁹ <http://www.vilanova.cat/jsp/noticies/detall.jsp?id=47415875> [Consulta 6 de març de 2014]

També les podeu trobar en format vídeo a

https://www.youtube.com/playlist?list=PLMamBvCmSb_qQSOwMQbdk_uOvAgkAhqr [Consulta: 27 d'octubre de 2014]

- 2) Crea'ls un espai a la sala de casa. La seva biblioteca, amb els seus llibres i la seva petita butaca.
- 3) Fes-los el carnet de la biblioteca. Gaudiu junts d'una estona a la biblioteca cada setmana, participeu en les activitats, sentiu-vos encuriosits, escolliu llibres...
- 4) No facis de la lectura un càstig o una obligació. Ha de ser una activitat entretinguda, una diversió.
- 5) Llegiu junts de manera habitual. Una estona de lectura amb ells, abans d'anar a dormir, per exemple, els crea vincles afectius amb tu i amb els llibres.
- 6) Regala'ls un llibre. N'hi ha de tota mena i per a tots els gustos.
- 7) Recupera els llibres de la teva infantesa i prova de compartir-los amb ells. Gaudiu d'una tarda de descobriment de tresors.
- 8) Llegir no és un acte seriós. Desperta el seu interès llegint en veu alta, cantant, jugant, interpretant o fent disfresses...
- 9) Visiteu llibreries junts. Deixa que mirin, toquin i escullin llibres que els agradin.
- 10) Fomenta la lectura a través dels jocs. Compartiu experiències que incloguin llegir, dibuixar, escriure o lletrejar.

b) Desenvolupar la competència d'autonomia i iniciativa personals

No hi ha dubte que els centres educatius, les famílies, la xarxa pública de lectura, els ajuntaments, els gremis de llibreters i d'editors, etc., poden fer molt per desenvolupar l'hàbit lector entre la població en general i els infants i els joves en particular. Ara bé, també deu ser cert que cadascú, a títol individual, també hi deu poder fer alguna cosa, no? En el nostre cas, els infants i els joves també hi haurien de dir la seva, no? Per què no poden prendre decisions, ells també?

Massa sovint la nostra societat embolcalla els alumnes amb una mena de film transparent de protecció que els serveix, al cap i a la fi, per ajornar més del necessari la capacitat de decisió i l'assumpció de responsabilitats personals derivades de les conseqüències de les pròpies decisions.

Aquesta és una realitat que contradiu, precisament, una de les competències bàsiques que actualment formen part de la majoria de marcs legals educatius europeus: la competència d'autonomia i iniciativa personals. Quan se'n llegeix la definició en els decrets que regulen l'ordenament curricular de les etapes d'escolarització obligatòria es pot trobar, per exemple, que desenvolupar aquesta competència implica:

- **ser capaç d'imaginar, emprendre, desenvolupar i avaluar accions o projectes individuals...** amb creativitat, confiança, responsabilitat i sentit crític.
- **la capacitat d'elegir amb criteri propi, d'imaginar projectes i de portar endavant les accions necessàries per desenvolupar les opcions i plans personals.**

Aquestes dimensions no serien, també, de referència a l'hora de desenvolupar l'hàbit lector? És a dir, en el desenvolupament de l'hàbit lector, en la definició de propostes i activitats per desenvolupar-lo no hi haurien de dir alguna cosa, també, els alumnes? Per què quasi tot es deixa en mans dels adults?

En el *Marc conceptual per a l'avaluació de PISA 2009*¹⁰ es pot llegir:

A PISA 2009 es va comprovar que la implicació PERSONAL en la lectura resultava determinant per construir l'hàbit lector. A partir d'una definició d'**Implicació individual en la lectura**: "La implicació individual en la lectura fa referència als atributs motivacionals i a les característiques del comportament dels estudiants en la lectura". Aquests atributs motivacionals inclouen l'interès, l'autonomia percebuda, l'autoeficàcia, la interacció social i els objectius a assolir. La recerca actual suggereix que la implicació en la lectura consisteix en un conjunt de sis característiques que, a la pràctica, estan fusionades i integrades:

1. Els lectors implicats **posseeixen interessos formats**, tenen temes o gèneres preferits (interès).
2. Valoren el fet de **tenir el control sobre allò que llegeixen** i inicien l'activitat lectora per si mateixos (autonomia).
3. Creuen que realitzaran correctament els exercicis més exigents de competència lectora (eficàcia).
4. **Confien en una xarxa social** per estendre les seves competències i compartir els seus coneixements i experiències (disposició social).
5. Intenten comprendre completament (objectius a assolir).
6. **Llegeixen continguts diversos de manera freqüent** (comportament).

En l'edició de PISA 2009 només es van fer operatives quatre d'aquestes característiques:

1. **L'interès en la lectura.** La disposició per llegir textos literaris i informatius per plaer i per satisfer la curiositat.
2. **L'autonomia percebuda.** El control percebut i l'autodirecció de les activitats, tries i comportaments de lectura propis.
3. **La interacció social.** Objectius socials de la lectura i competència interactiva.
4. **La pràctica lectora.** La implicació del comportament referida a la quantitat i tipus d'activitats de lectura. Específicament, la pràctica lectora es defineix com "la

¹⁰ GENERALITAT DE CATALUNYA. Departament d'Educació (2008): *Marc conceptual per a l'avaluació de PISA 2009*. Barcelona. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (p. 71-75). Document traducció de *Reading Literacy: a Framework for PISA 2009*, publicat per l'OCDE el 2007. [En línia] <<http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Home/Consell%20superior%20d'avalua/Pdf%20i%20altres/Static%20file/marc%20PISA%202009.pdf>> [Consulta: 27 d'octubre de 2014]

freqüència manifestada de participació en l'activitat lectora de contingut divers i en diversos mitjans".

És important reconèixer que els lectors poden implicar-se en la lectura en diferents graus, segons el tipus de text. Per exemple, poden llegir per obtenir coneixements o informació; per obtenir una experiència literària; per realitzar un exercici concret com ara recuperar un fragment d'informació; o per comunicar-se socialment. Mentre que aquestes experiències no necessàriament són mútuament excloents, poden reflectir diferències reals en la manera com els estudiants interactuen amb un text concret i si s'impliquen més aviat amb textos impresos o electrònics.

Si pensem aquestes característiques referides a un lector adult, probablement podrem fer una llista d'accions i actuacions que, desenvolupades al llarg de la seva vida, li han permès configurar-se com un lector "habitual", com una persona que porta incorporat en la seva vida l'hàbit de la lectura. Probablement, doncs, una persona que té l'hàbit lector ha estat, i és, algú que, potser:

- Porta, habitualment, un llibre a la motxilla o a la bossa.
- Busca estones i moments per poder llegir al llarg del dia.
- Potser té el costum de llegir abans d'anar a dormir.
- Acostuma a llegir al transport públic, quan l'utilitza.
- Ha tingut llibres i lectures que li han interessat a les aules de l'escolaritat bàsica.
- Va amb una certa regularitat a les biblioteques públiques i fa ús dels serveis de préstec.
- Va anar a una escola on hi havia una biblioteca de centre dotada d'un fons bibliogràfic important qualitativament i quantitativa.
- Agafava llibres de l'escola per llegir a casa seva.
- Sempre li ha agradat parlar de llibres i de lectures amb els seus amics i coneguts.
- Fulleja o llegeix els diaris amb una certa regularitat.
- Va llegir a un germà o germana petits.
- Va llegir, i llegeix, davant de les persones que s'estima (els fills, el pare, la mare, els avis, etc.).
- Va llegir amb el seu pare i la seva mare.
- Potser porta un diari de lectures.
- Va a llibreries amb una certa freqüència.
- Li agrada entrar i remenar pels portals web i els blogs dedicats a la literatura.
- Va llegir regularment, o estava subscript, a revistes infantils d'una certa qualitat.
- Intercanviava i intercanvia llibres amb els amics.
- Recomanava i recomana llibres als amics.
- Ha participat, o participa, en clubs de lectura de biblioteques o llibreries.
- Demanava, també, llibres per Reis i per l'aniversari.

- Regala llibres als amics i familiars amb motiu de festes i aniversaris.
- Coneix i visita les fires del llibre que es desenvolupen en el seu entorn més o menys proper.
- Quan viatja, també inclou les biblioteques públiques i les nacionals, a la llista de llocs per visitar.
- ...

La llista podria ser més llarga, sens dubte. Certament que tots aquests comportaments no els ha desenvolupat amb la mateixa regularitat ni amb la mateixa intensitat. Probablement n'hi deu haver uns que "marquen" més, que han deixat, i deixen, més empremta a l'hora de configurar l'hàbit lector. Seria possible determinar-ne una "freqüència d'ús recomanable"? A l'hora de configurar un hàbit de lectura, quines d'aquestes activitats s'haurien de desenvolupar, idealment, de manera diària, quines setmanalment, quines cada mes i fins i tot, potser, quines anualment?

2. DESCRIPCIÓ DELS MATERIALS

- a) **Material per al centre:** pòsters de referència per al centre; un pòster gran de 100x70cm i tres pòsters més petits (70x50cm) impresos en paper, amb les il·lustracions de les accions recomanades ordenades segons la freqüència aconsellada. També s'ofereixen en versió digital.

La piràmide de la lectura (PL) es divideix en quatre nivells, a l'inferior se situen les activitats que s'aconsella dur a terme cada dia i al superior, les que es podrien dur a terme de manera menys sovintejada, per la seva naturalesa.

En el model de referència hi ha un total de divuit accions situades dins de la piràmide.

Per elaborar la PL s'han seleccionat, particularment, aquelles activitats que poden promoure el desenvolupament de l'hàbit lector **fora de l'àmbit acadèmic i escolar**. Les escoles ja disposen d'un marc curricular i organitzatiu orientat al desenvolupament de l'hàbit lector: el temps de lectura diària, l'hora de biblioteca, la proposta de lectures guiades des de les àrees, la conversa al voltant dels llibres i totes les activitats que desenvolupen les biblioteques escolars.

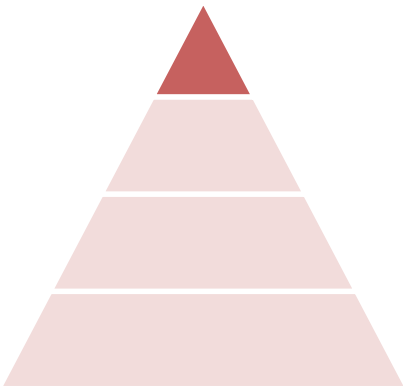
La làmina proposada vol també ser un pont de diàleg entre l'escola, la família i l'entorn. La majoria de les activitats que es proposen traspassen les parets de l'aula i de l'escola, ja que per crear i consolidar un autèntic hàbit lector les actuacions escolars resulten insuficients.

A l'hora de seleccionar les activitats s'ha procurat que hi estiguessin representats els dos grans àmbits¹¹ on es desenvolupa la lectura:

- **Dimensió personal i privada**, que implica identificar-se amb els trets dels personatges, fer connexions entre el que llegeix i la seva vida personal així com amb d'altres lectures que ha fet, fer passar la lectura a través del seu filtre personal, aturar-se, tornar enrere, rellegir...
- **Dimensió interpersonal i pública**, que implica interaccions: comentar, recomanar, compartir lectures, confrontar interpretacions, discutir sobre els implícits.

¹¹ A partir de T. COLOMER.

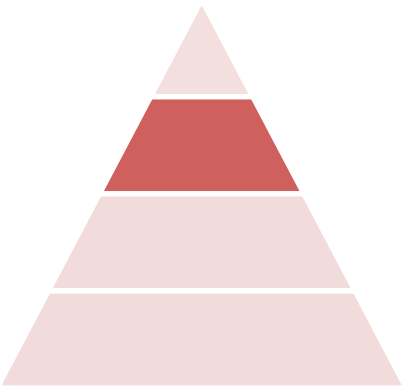
Accions que es troben dins de la piràmide

Fer un tomb per les parades de llibres del poble, barri o ciutat el dia de Sant Jordi

Demanar, també, llibres per Reis i per l'aniversari

Oferir-se per fer de padrí o padrina de lectura d'un alumne més petit

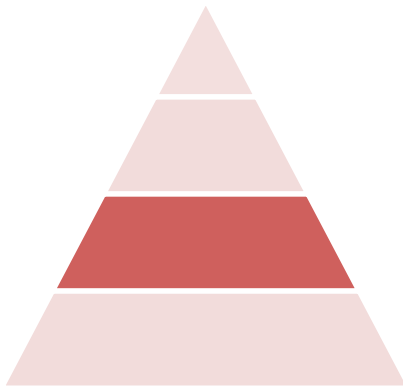

Participar en clubs de lectura i altres activitats sobre lectura de la biblioteca pública

Recomanar llibres als amics

Visitar llibreries

Intercanviar llibres amb els amics

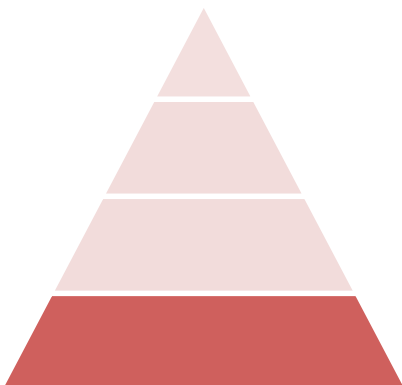
Llegir a la biblioteca de l'escola, a la de l'institut o a la pública

Demanar en préstec llibres de la biblioteca de l'escola o de l'institut

Penjar una recomanació de lectura a la cartellera de l'aula, a la biblioteca o al blog

Llegir davant de persones estimades

Aprofitar les estones d'espera

Portar un llibre a la motxilla o a la bossa

Llegir abans de dormir

Parlar de llibres i de lectures amb els amics

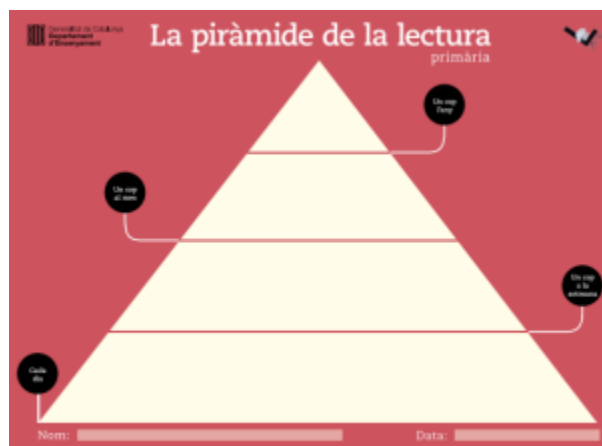
Tenir el carnet de la biblioteca

Buscar estones i moments per llegir al llarg del dia

Llegir amb persones grans de casa: pares i avis

b) **Material per a l'alumne**¹² (vegeu l'annex)

- Una làmina descarregable (PDF) en color amb les mateixes imatges del pòster.
- Una làmina personal descarregable (PDF) amb la silueta de la piràmide buida i les il·lustracions de vint-i-quatre accions (les divuit del model més sis), per poder retallar-les i col·locar-les al seu gust.

Altres accions (model de l'alumne)

Regalar llibres

Llegir la premsa

Escriure un diari o un registre de lectura

Remenar pàgines web

Oferir-se voluntari per col·laborar a la biblioteca

Organitzar la biblioteca personal i col·leccionar objectes relacionats amb la lectura

3. DESCRIPCIÓ DE LES ACCIONS RECOMANADES

Les accions que s'han seleccionat per formar part d'aquesta activitat són les que es descriuen a continuació. Estan pensades per a tota l'etapa primària.

¹² Aquesta activitat també es podrà fer des del portal edu365

Primer nivell

Buscar estones i moments per llegir al llarg del dia

El dia té moltes estones. Els nens i nenes acostumen a fer moltes activitats, tenen la seva agenda ben plena, tant dins com fora de l'horari escolar. Si no els creem la necessitat de trobar una estona per llegir cada dia, probablement no trobaran mai el moment, les altres activitats "planificades" passaran al davant, com si fossin més importants.

No cal que sigui una estona gaire llarga: vint minuts serien suficients. Això sí, per llegir el que els vingui de gust i sense demanar-los res "a canvi".

Portar un llibre a la motxilla o a la bossa

Algunes de les accions que es comentaran no es podran dur a terme si els nens no tenen un llibre a l'abast en tot moment. Acostumar-se a portar un llibre a la motxilla o a la bossa quan surten amb la família és crear l'oportunitat d'agafar-lo i llegir-lo. Però hauria de ser el llibre que ells escullin, el que llegeixen abans d'anar a dormir.

Llegir abans de dormir

Es vol afavorir la lectura com un hàbit de vida i no només escolar. Per tant, seria necessari fer-la sortir fora de l'àmbit escolar, i incorporar-la als moments de la vida quotidiana que es mantenen al llarg dels anys. L'hora d'anar a dormir ho pot ser: és una activitat fixa, que acostuma a fer-se sempre a la mateixa hora i, per tant, associant-hi la lectura s'afavoreix la creació d'un hàbit.

Tenir el carnet de la biblioteca¹³

Un dels problemes més freqüents a les llars en relació amb la creació de l'hàbit lector és la manca d'una biblioteca personal. Aquest factor és el que pot causar més diferències entre els alumnes de diferents nivells econòmics i que l'escola hauria d'ajudar a compensar.

En aquest punt la biblioteca, tant l'escolar com la pública, hi pot fer molt. Amb aquesta acció es pretén afavorir que no hi hagi cap alumne de primària que no en sigui soci: si se'ls dóna a conèixer l'oportunitat de poder endur-se llibres en préstec, s'afavoreix la igualtat d'oportunitats per accedir a la lectura.

Parlar de llibres i de lectures amb els amics

Una de les activitats que afavoreixen en els nens la implicació en la lectura i, per tant, l'hàbit lector, és parlar del que han llegit amb persones que per a ell són importants. Aquesta conversa es pot fer de manera formal (converses literàries, clubs de lectura...) o bé de manera informal, com és aquest cas.

Igual que parlen dels grups musicals, de les activitats esportives, del cap de setmana... pretenem afavorir que parlin també de les preferències lectores, no només de títols, sinó també de temes, del lloc on els agrada llegir, de quan llegeixen...

Compartir-lo amb el grup d'amics és una bona manera d'assegurar l'hàbit lector.

¹³<http://www20.gencat.cat/portal/site/Biblioteques/menuitem.6ac196a374f5a5b009671410b0c0e1a0/?vgnextoid=7184f3ffa5a0e210VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD> [Consulta: 27 d'octubre de 2014]

Llegir amb persones grans de casa: pares i avis¹⁴

Una de les activitats que afavoreixen més l'hàbit lector dels infants és llegir al costat de persones que per a ells són importants: compartir aquestes estones agradables de lectura ajuda a crear vincles afectius i a implicar-se més en la lectura.

Per a aquesta acció es proposa trobar una estona perquè el nen comparteixi la lectura amb persones importants per a ell: hauria de ser una estona agradable, en què els adults li llegeixin, o bé llegeixin una mica cadascú. En cap cas hauria de tractar-se d'una activitat de fer llegir l'alumne per millorar la seva fluïdesa, no és aquest l'objectiu: la finalitat és que l'alumne associï aquestes estones de lectura a moments en què s'ho passa bé amb persones que estima.

Segon nivell

Llegir a la biblioteca de l'escola, a la de l'institut o a la pública

Afavorir que la biblioteca no sigui només un lloc on anar a buscar llibres per agafar en préstec, sinó també un dels espais de lectura habituals dels nens. Tant la biblioteca de l'escola com la pública, ja que d'aquesta manera afavorirem un "hàbit de vida".

¹⁴<http://www20.gencat.cat/portal/site/familiaescola/menuitem.5b21aabe12191ad9aacf3010b0c0e1a0/?vgnextoid=a063ede29681f310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=a063ede29681f310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default> [Consulta: 27 d'octubre de 2014]

Demanar en préstec llibres de la biblioteca de l'escola o de l'institut

Com s'ha comentat abans, potenciant el préstec des de la biblioteca per a aquells alumnes que no disposen de fons bibliogràfic a casa seva, s'afavoreix la igualtat d'oportunitats en la creació de l'hàbit lector.

Potser hi ha alumnes que desconeixen la possibilitat de demanar llibres en préstec o les seves condicions.

Penjar una recomanació de lectura a la cartellera de l'aula, a la biblioteca o al blog¹⁵

Per fer-ho cal tenir present que a l'aula i a la biblioteca hauria d'haver-hi un espai on els alumnes puguin compartir les impressions sobre les lectures que fan.

Caldria donar orientacions als alumnes sobre com fer aquestes recomanacions escrites: el model del mestre es fa imprescindible.¹⁶

El blog de la biblioteca és un espai important i visible on poder recomanar-se lectures: caldria potenciar-lo.

¹⁵ <http://blocs.xtec.cat/bibliotequescolars/> [Consulta: 27 d'octubre de 2014]

¹⁶ Podeu consultar el document *El temps de lectura a primària*, elaborat dins del marc de l'Impuls de la Lectura del Departament d'Ensenyament. [En línia]

http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/6c7604fa-5bd3-4c15-904c-297dcc04419d/04_temps%20de%20lectura%20a%20primaria.pdf [Consulta: 27 d'octubre de 2014]

Aprofitar les estones d'espera

Si engeguéssim un cronòmetre cada cop que, al llarg del dia, “esperem” per a alguna cosa sense fer res en concret, veuríem la quantitat de temps que representa, i això que vivim en una societat en la qual “perdre el temps” o “gastar temps” sense fer res concret és motiu de preocupació.

De vegades, a les enquestes sobre hàbits lectors, se situa la manca de temps com a principal motiu per no llegir: “El motiu principal pel qual la població catalana no lectora o lectora de forma ocasional no llegeix amb més freqüència és **la manca de temps** ja sigui per feina, estudis, cura de la família, etc. (51,3%). Són les dones (53,5%) i els entrevistats de 25 a 54 anys els que registren els percentatges més alts”.¹⁷

Ajudar els alumnes a fer visibles aquestes estones que poden aprofitar per llegir pot ser una bona manera d'afavorir l'hàbit lector (amb la qual cosa es fa necessària una altra de les accions que s'han proposat, portar un llibre a la bossa).

Llegir davant de persones estimades

La lectura en veu alta, amb preparació prèvia, davant de persones estimades, és una altra de les activitats que proposem. En tractar-se d'una activitat de lectura preparada pot ajudar a millorar l'autoconcepte lector del nen, que se sentirà content en veure que ho ha fet bé i que ha agradat a l'auditori, que d'altra banda és important per a ell.

Caldria remarcar molt aquest aspecte, la preparació prèvia, i orientar els alumnes i les famílies sobre com fer-ho:

- Triar una lectura que agradi al nen i que no sigui

¹⁷ *Hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya*. (2011). [En línia] <http://www.mcu.es/libro/docs/MC/Observatorio/pdf/HabitsLC_2011CAT.pdf> [16 de juny de 2014]

gaire llarga.

- Llegir-la diversos cops i comprovar que ho entén tot.
- Marcar les paraules que li costen de llegir i practicar-les més.
- Tenir en compte els signes de puntuació.
- Assajar la lectura, llegir-la diversos cops, davant d'una altra persona, enregistrar-la i escoltar-se...

Tercer nivell

Intercanviar llibres amb els amics

S'ha dit en diverses ocasions: poder compartir les lectures que es fan i recomanar-les als iguals afavoreix l'hàbit de llegir. Que puguin intercanviar-se llibres que han llegit i recomanar-se'ls és una altra acció que millora l'oferta bibliogràfica dels alumnes i la implicació en la lectura.

Recomanar llibres als amics

Les recomanacions de llibres es poden fer de manera formal (ja les hem comentades abans) i informal: aquestes darreres, per la complicitat que tenen els nens a certes edats amb el seu grup d'amics, tenen un efecte molt positiu en el gust per llegir.

Visitar llibreries

De la mateixa manera que els nens entren a altres botigues, es miren aparadors i prestatgeries, es podria afavorir que entressin de manera habitual a les llibreries del seu barri o del seu poble, per fullejar les novetats, buscar els llibres que els han recomanat... Segurament al llarg d'un mes trobaran l'oportunitat de fer-ho, si els deixem entreveure que pot ser una activitat divertida i interessant que els adults també fan.

Participar en els clubs de lectura i altres activitats sobre lectura de la biblioteca pública

Les biblioteques públiques ofereixen moltes activitats per als infants, petits i grans: l'hora del conte, els clubs de lectura...

El fet de participar-hi fa sortir la lectura de l'escola i consolida el fet de tenir també com a referent la biblioteca pública, que els acompanyarà tota la vida.

Quart nivell

Demanar, també, llibres per Reis i per l'aniversari¹⁸

Quan arriben els aniversaris els alumnes acostumen a tenir algunes idees sobre què els agradaria que els regalessin. També per als Reis fan llistes llargues que contenen tota mena de joguines i objectes. Els llibres, en comptades ocasions, en formen part.

Obrir als alumnes la possibilitat d'incloure'ls a la llista, de triar aquells títols que potser els ha recomanat un amic, i fer que es converteixin en regals habituals: potser a casa tampoc no s'ha previst la possibilitat que un llibre sigui un regal desitjat?

Donar un tomb per les parades de llibres del teu poble, barri o ciutat el dia de Sant Jordi

La diada de Sant Jordi, festa de la lectura, és gairebé impossible no ensopegar amb llibres i amb parades. No es pot deixar perdre l'ocasió de remenar novetats i de participar d'aquesta festa cultural, que atorga al llibre la importància que es mereix.

¹⁸ Alguns portals on trobar recomanacions de literatura infantil de qualitat:

GRETEL, Grup de Recerca de Literatura Infantil i Juvenil de la UAB: <http://www.literatura.gretel.cat/recomanacions>

Recomanacions bibliogràfiques del Seminari de Bibliografia Infantil i Juvenil de Rosa Sensat:

<http://www.xtec.cat/web/proiectes/biblioteca/epergam/quinsllibres>

Revista *Faristol*: <http://www.clijcat.cat/faristol/paginas/>

[Consulta: 27 d'octubre de 2014]

Oferir-se per fer de padrí o padrina de lectura d'un alumne més petit

Hi ha molts centres que fan periòdicament l'activitat "Padrins de lectura", en la qual alumnes d'un nivell superior apadrinen alumnes més petits. Els padrins es preparen la lectura d'un conte i el llegeixen al seu fillol. És una activitat de caire voluntari, normalment, i que afavoreix crear lligams al voltant de la lectura.

Altres activitats

Regalar llibres

Abans s'ha parlat de rebre llibres com a regal en ocasions especials: ara a l'inrevés, considerar la possibilitat que un llibre escollit pensant en la persona que l'ha de rebre pot ser un bon regal.

Llegir la premsa

Tant en format paper com digital, tant la que trobem al quiosc com la gratuïta, representa una altra mena de lectura i un altre estil de llegir, més discontinu. Pot ser que hi hagi alumnes que a casa seva tinguin aquest model de lectura en els seus pares o avis, però molts potser no el tenen. Per tant, caldria oferir-los la possibilitat de fer-ho.

Escriure un diari o un registre de lectura

No es tractaria de fer un treball obligatori després de cada lectura.

Un diari de lectura és un quadern personal en què els alumnes registren els llibres que llegeixen i n'escriuen alguna cosa que els ajudarà a recordar-los més tard: una opinió, un personatge amb qui s'han identificat, una frase que els ha agradat, un dibuix...

Hauria de ser de caràcter voluntari i personal: escriure-hi només quan es vulgui, el que es vulgui i com es vulgui.

Remenar pàgines web

A la xarxa hi ha moltes pàgines que ofereixen tasts de lectura i recomanacions, començant per les pàgines web de les editorials de literatura infantil i juvenil i seguint pels fòrums lectors i les recomanacions de biblioteques públiques i algunes iniciatives interessants, com la web Què llegeixes?,¹⁹ iniciativa de la Institució de les Lletres Catalanes en col·laboració amb el Departament de Cultura. Seria bo donar-les a conèixer als alumnes per tal que considerin aquesta possibilitat.

Oferir-se voluntari per col·laborar a la biblioteca

Tant a l'aula (biblioteques d'aula) com a la biblioteca escolar, fan falta moltes mans: per triar fons, per mantenir-lo ben conservat (folrar, endreçar...), per muntar exposicions...

Adquirir el compromís d'establir una col·laboració periòdica amb la biblioteca és tot un pas per endinsar-se en el món dels llibres i de la lectura.

¹⁹ <http://www.quellegeixes.cat/> [Consulta: 27 d'octubre de 2014]

Organitzar la biblioteca personal i col·leccionar objectes relacionats amb la lectura

Caldria tractar amb molta cura aquesta acció: no tots els alumnes poden disposar d'una bona selecció bibliogràfica a casa, però l'escola hauria d'animar a utilitzar els recursos que hi hagi per aconseguir-los (punts d'intercanvi, mercat de segona mà...). En el fet d'organitzar l'infant la seva biblioteca personal no és tan important el criteri que pugui fer servir per endreçar els llibres com les estones de contacte que hi passa i la possibilitat de recordar-ne la lectura. A mesura que augmenti el seu fons, el nen anirà trobant la manera més adient d'organitzar-lo. La biblioteca escolar i la biblioteca pública ofereixen bons models que aplicarà quan en tingui necessitat. Una altra manera de retornar a les experiències lectores és mitjançant la recopilació d'objectes relacionats amb llibres que ha llegit (clauers, figures, pins...).

4. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

La PL s'ofereix com una activitat més a la llista de les que ja desenvolupen els centres per afavorir l'hàbit lector. A continuació es proposa una seqüència de treball amb la PL, que es podria adaptar al nivell al qual es decideixi aplicar. Els treballs haurien de respectar, però, unes condicions mínimes:

- Haurien de ser activitats agradables per als alumnes; no les haurien de veure com un control, per part del mestre, de les activitats que fan relacionades amb la lectura: caldria transmetre que el destinatari de la piràmide no és el mestre, sinó el mateix alumne.
- És necessari un clima de diàleg, de confiança i de respecte envers les opinions dels altres.
- El traspàs d'informació a les famílies és important: en tractar-se d'un recurs nou que no coneixen i que arribarà a casa, caldria preveure com se'ls informaria de l'ús i de la funció d'aquesta proposta; convindria evitar particularment que les famílies la visquin com una competició entre alumnes o com una obligació. Caldria assegurar la continuïtat de l'activitat a les llars per garantir-ne uns efectes positius.

4.1. Presentació de la piràmide (material per al centre)

Es pot presentar el pòster a tot el grup classe i demanar als alumnes que facin hipòtesis quant al tema (què creuen que és, de què deu parlar, per a què deu servir) i el format: han vist alguna imatge semblant en altres ocasions? (Pot ser que a partir de CM la relacionin amb la piràmide dels aliments o amb la de l'activitat física.)

S'haurien de comentar les imatges que hi ha a cada nivell, afavorint la participació dels alumnes (que expliquin si ho fan o no, quan, on...).

Es recomana que, un cop els alumnes coneguin el contingut de la làmina, es pengi en un lloc visible de l'escola. Per la temàtica que conté, un bon lloc podria ser la biblioteca escolar. De la mateixa manera que a molts menjadors escolars es pot veure la piràmide dels aliments perquè els alumnes puguin contrastar els seus hàbits alimentaris amb el es proposa a la piràmide, a la biblioteca podrien contrastar quines de les accions que la piràmide proposa per adquirir l'hàbit lector ja desenvolupen i quines no encara.

4.2. La piràmide dels alumnes

La tasca que es proposa als alumnes és que seleccionin individualment activitats i comportaments que els adults lectors practiquen habitualment i els situïn a l'interior d'una piràmide de la lectura amb la idea que s'hi reflecteixi el seu propi hàbit lector, ja sigui el present o aquell a què aspira. L'objectiu inicial no és que omplin excessivament la piràmide; hi hauran de posar només aquelles activitats que potser ja fan, a més d'algunes a què vulguin comprometre's.

A partir de la piràmide de mostra i la conversa pot sorgir un cert debat sobre les accions que s'hi presenten, i potser en sortiran d'altres que no hi són representades, o es posaran de manifest diferències quant a la freqüència amb què es fan. D'aquí podria sorgir la necessitat de tenir cada alumne la seva pròpia piràmide.

Es presenta als alumnes la seva piràmide (que és igual que la del pòster i que es podran emportar a casa), amb la superfície buida i les il·lustracions a banda. Cal explicar-los que podran construir la **seva pròpia piràmide**, i que per fer-ho hauran de decidir quines accions ja desenvolupen o es proposen fer cada dia, quines setmanalment, quines amb una periodicitat mensual i quines un cop a l'any. És molt important la conversa individual amb els alumnes per afavorir que reflexionin i que el que es proposin sigui sostenible en el temps.

Un cop decidides les accions, les poden enganxar. A continuació, per comentar què ha decidit cadascú, es pot fer una conversa en gran grup, en què es respectin les decisions dels altres. Després, cada alumne es pot emportar la piràmide a casa, per posar-la al lloc on vulgui perquè els serveixi de guia.

4.3. I després?

De tant en tant es pot tornar a la piràmide. El final de curs, per exemple, podria ser un bon moment per fer-ne la valoració de grup: si els ha servit, si les accions que es van proposar les han pogut dur a terme, si els agradaria variar alguna cosa...

5. ORIENTACIONS PER A LES LLARS

La importància de la col·laboració de la família en el desenvolupament i la millora de l'hàbit lector dels fills està a bastament documentat, des de fa temps, en el món educatiu anglosaxó. Tots els treballs coincideixen en una puntualització important: aquesta col·laboració només produeix els efectes esperats quan hi ha coherència i continuïtat entre els objectius i les activitats que es proposen a casa i a l'escola²⁰.

Introduïm un material nou al qual les famílies no estan avesades, per la qual cosa es fa necessari un traspàs d'informació per evitar que la proposta quedi diluïda.

Proposem diversos moments de comunicació:

- Presentació de la piràmide a les reunions d'inici de curs, com un material més de foment de la lectura. Convé fer esment de la importància de la col·laboració família-escola en l'adquisició de l'hàbit lector.
- Enviament d'una circular informativa sobre l'activitat i el seu funcionament abans d'iniciar-la (vegeu l'exemple).

Aconsellem tractar amb molt de tacte la col·laboració de les famílies. Cal valorar l'esforç que fan amb les possibilitats que tenen, i arribar-hi per la porta de la seducció més que no pas mitjançant la imposició.

²⁰ D.L. MONSON; D. Mc CLENATHAN [Comp.]. *Crear lectores activos: propuestas para los padres, maestros y bibliotecarios*. Madrid: Visor, 1989

Exemple de circular a les famílies

Benvolgudes famílies,

properament iniciarem una nova activitat per al foment de la lectura amb els vostres fills i filles: la piràmide de la lectura.

Es tracta d'una activitat que vol afavorir el gust per llegir i, alhora, oferir als alumnes la possibilitat de comprometre's, personalment, en el desenvolupament del seu hàbit lector i de ser més autònoms.

Amb aquesta finalitat, us arribarà a casa una "piràmide de lectura" del mateix estil que les piràmides dels aliments o de l'activitat física que, potser, heu vist en els centres mèdics i de salut. Els vostres fills i filles hi han col·locat, a partir d'un model, les activitats que es **comprometen a fer amb una certa regularitat (cada dia, setmanalment, mensualment i amb caràcter anual)**. No n'han posat gaires, ja que es tractaria de proposar-se una fita que puguin complir.

Us recomanem que la comenteu amb ells i que, fins allà on us sigui possible, ajudeu que puguin complir el seu "projecte". Seria bo que la pengessin en un espai seu i ben visible.

Moltes gràcies per la vostra col·laboració.

6. BIBLIOGRAFIA

GENERALITAT DE CATALUNYA. Departament d'Educació. *Marc conceptual per a l'avaluació de PISA 2009*. Barcelona: Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, 2008.

GENERALITAT DE CATALUNYA. Departament d'Ensenyament. *La lectura en un centre educatiu*. 2013. [En línia] <http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/4fcb7f08-acc8-43ad-b1bf-5f303ec82902/lectura_centre_educatiu.pdf> [Consulta: 17 de juny de 2014]

GENERALITAT DE CATALUNYA. Departament d'Ensenyament. *El temps de lectura a primària*, elaborat dins del marc de l'Impuls de la lectura. [En línia] <http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/6c7604fa-5bd3-4c15-904c-297dcc04419d/04_temps%20de%20lectura%20a%20primaria.pdf> [Consulta: 27 d'octubre de 2014]

GIRBÉS, J.C. *El mètode definitiu per tenir fills lectors*. [En línia] <<http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/553.pdf>> [Consulta: 17 de juny de 2014]

KRASHEN, STEPHEN D. *The Power of Reading: Insights from the Research*. 2nd edition, Libraries Unlimited, Connecticut and London, 2004.

LOCKWOOD, M. *Promover el plaer de leer en la educación primaria*. Madrid: Ediciones Morata, 2011.

MARINA, J.A.; VÁLGOMA, M. *La màgia de llegir*. Barcelona: Random House Mondadori, S.A, 2006.

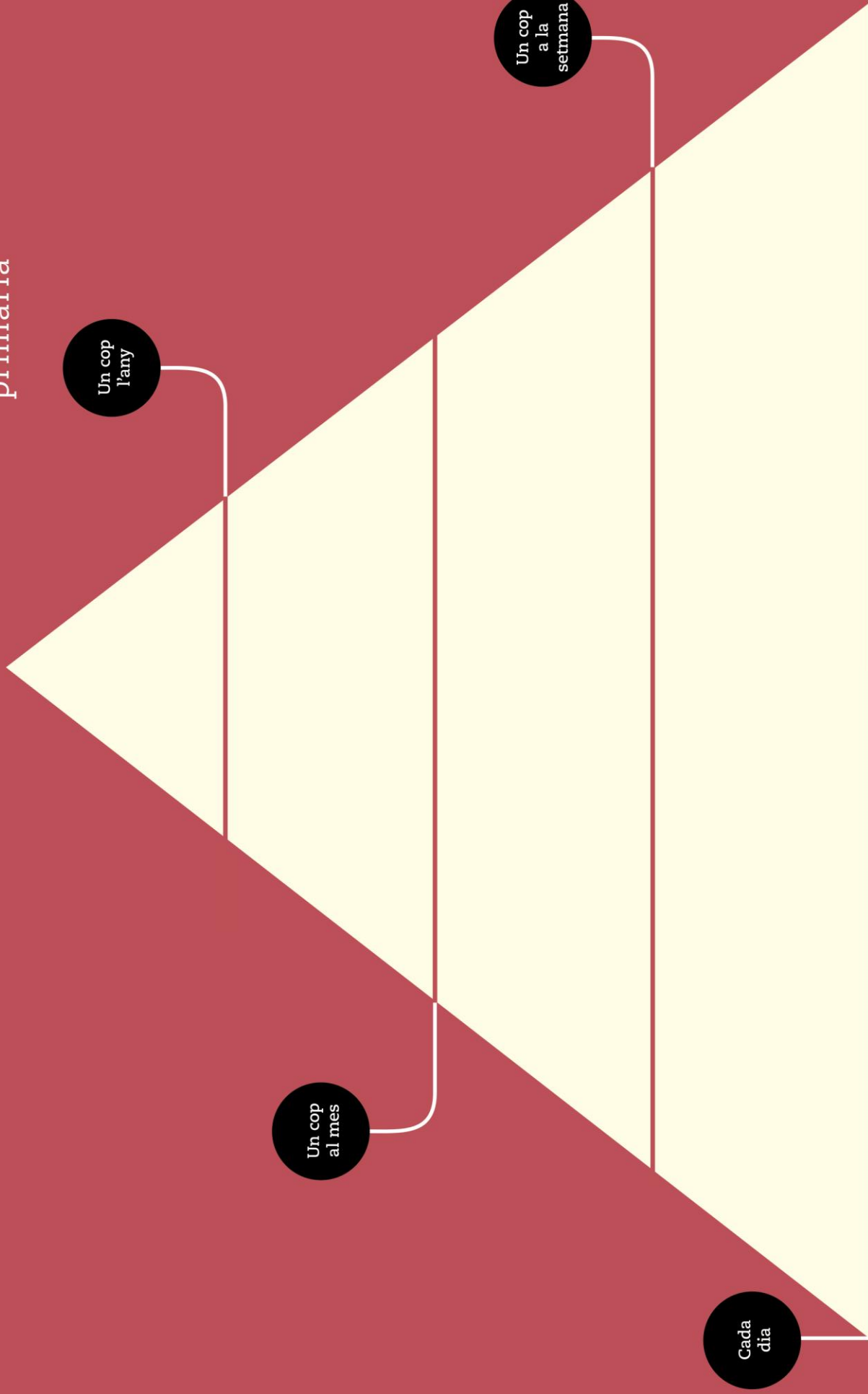
7. ANNEX: MATERIAL PER ELABORAR LA PIRÀMIDE DE L'ALUMNE

Generalitat de Catalunya
**Departament
d'Ensenyament**

La piràmide de la lectura

primària

Nom: _____

Data: _____

